

uvodnih stavkih tem vrsticam postavili, katere so vtemeljene v programu tega lista, nam branijo, odgovarjati primerno. To pa smemo pri vsej skromnosti trditi, da bode obstanek tega lista širšim krogom živ dokaz, da je tudi ta argument — neosnovan.

Komu se sme prisoditi odškodnina v kazenskej pravdi?

Po § 1295. o. d. z. ima vsakteri poškodovani pravico, od poškodovalca tirjati povračilo škode, katero mu je po krivnji prizadjal, naj se stori škoda s tem, da se kaka pogodbeni dolžnost prelomi, ali ne glede na pogodbo.

Kazenski zakonik iz leta 1803. naroča sodniku (§§ 522 in 524. I. dela), o odškodovanji takrat določno izreči se, kadar je svota škode in oseba, kateri gre odškodba, iz kazenske razprave jasno in nedvomno razviditi.

Kazenskopravdni red iz leta 1850. (§§ 4. in 401.) zavka-zuje, o zasebnopravnih zahtevah vsled kaznjivih djanj. v kazenskem postopanju hkrati le takrat razsojevati, če se je poškodovanec glede tistih kazenskemu postopku pridružil. Zarad tega so se morale dotične poizvedbe, če je poškodovani pravočasno postopkupristopil, uradoma vpeljati in dognati.

Kazenskopravdni red iz leta 1853. je v tej zadevi pravi-la iz leta 1803. bistveno zopet vsprejel, veleč, da se imajo pozvedbe o odškodnini uradoma vpotiti, ne da bi bilo treba k temu kakega posebnega predloga poškodovanca, in o zasebnopravnih zahtevah tako, kakor gre to po postavi, raz-sojevati.

Današnji kazenskopravdni red z dné 23. maja 1873. I. povdarja v § 4., da je tirjatve zasebnopravne iz kaznjivih djanj na predlog poškodovanega ob enem rešiti v kazenskem postopku, ako se ne pokaže neogibna potreba, napotiti jih pred civilna sodišča za to, da se stvar bolj dožene.

Glavni princip § 4. k. p. r. nam tedaj stavi za slučaj, v katerem naj se po kaznjivem djanji prouzročena škoda,

oziroma povrnitev škode, potem kazenske sodbe prisodi, čvetero pogojev :

1. da je kdo kaznjivega djanja krivim spoznan ;
2. da je vsled tega djanja nastopila škoda ;
3. da se da kakovost škode, oziroma cena poškodovane ali odvzete reči, takoj razviditi, in
4. da zahteva poškodovani prisoditev odškodovanja v kazenskem postopanju.

Dandanes pa prisoujejo nekatera sodišča provzročeno škodo le tedaj, če se je poškodovani glede odškodovanja izrečno pridružil kazenskemu postopku, to se pravi: če je postal zaseben udeleženec v smislu § 47. k. p. r. To vtemeljujejo zlasti kazaje na plenarno razsodbo kasacijskega dvora z dné 28. junija 1882., št. 5297, katera povdarja, da je razsojevati o odškodovanju poškodovanega le takrat, če se je slednji kazenskemu postopku kot zaseben udeleženec pridružil ter svoje zahtevanje, stavši dotičen predlog, pravilno naznanil (gehörig formalisirt hat §§ 47., 263. in 365. k. p. r.). Kako naj se glasi predpisani izraz pridruženja, in kedaj je pravilno naznačen o tem ni niti v navedenih določilih kazenskopravnega reda, niti v plenarnem sklepu z dné 28. junija 1882. ne duha, ne sluha. Tudi najiminitnejša dosedanjih komentatorjev (Mitterbacher in Mayer) nimata o tem nikakoršnega napotila. Dr. Rulf (die österreichische Strafprocessordnung vom 23. Mai 1873., II. izdaja pag. 73.) pravi, da se zamore ta pridružba naznaniti ustmeno ali pismeno, ne da bi podprl to mnenje s kakim postavnim določilom, ne da bi omenjal kaj o vsebini tega naznanila. Misliti je toraj, da je v zahtevanju odškodnine potom kazenskopravnega postopka izraženo že pridruženje slednjemu.

Razmotrivati dalje o tem, kako se ima izraz pridruženja — če ga je sploh potreba — glasiti, ni namen teh vrstic, marveč hoče pisatelj le odgovoriti na vprašanje: ali gre odškodnina na podlagi XXI. poglavja k. p. r. (§§ 365.—379.) izključljivo le zasebnemu udeležencu (§ 47.), ali pa tudi poškodovanemu kot takemu, akoravno ni svojega pridruženja k kazenskemu postopku izrekoma naznanil.

Pisatelj misli, da se mora v kazenskej sodbi razsojevati vselej tudi o zasebnopravnih zahtevah poškodovanega, če se nahajajo vsi podatki za hkratno razsojo, predpisani v § 4. k. p. r. To svoje mnenje podpira s sledečimi argumenti:

1. Ravnokar navedeno zakonsko določilo naroča sodiščem, zasebnopravne tirjatve iz kaznjivih djanj, pod gori naštetimi pogoji, rešiti v kazenskem postopku, ne da bi zahtevalo, da se sme zgoditi to le takrat, kadar se je poškodovani tudi izrečno pridružil kazenskemu postopku.

2. Po § 366. alin. 2. k. p. r. se mora za slučaj obsoje obdolženca razsojati praviloma ob enem o zasebnopravnih zahtevkih poškodovanega (des Beschädigten), in ne samo: zasebnega udeleženca.

3. § 47. k. p. r. dovoljuje vsakemu, kateremu koli se je s hudodelstvom ali s pregreškom uradoma preganjanim pravica ukrala, da se sme do začetka glavne razprave zaradi svojih zasebnopravnih zahtev pridružiti kazenskemu postopku, s čim postane zasebni udeleženec. Ta paragraf in sledeči mu § 48. naštevata vse posebne pravice, katere služijo le tistemu, ki se je pridružil kazenskemu postopku, to je: zasebnemu udeležencu. Besedica „sme“ pa kaže, da je poškodovanemu le na razpolaganje dano, posluževati se teh velevažnih pravic. S tem pa poškodovancu, kateri se jih poslužiti noče, ali ne more, ni odrečena pravica, zahtevati kazenskopravnim potom odškodbo, ne glede na večje pravice, katere pristojajo le zasebnemu udeležencu. Če bi bil postavodajalec nameraval nakloniti pravico: zahtevati odškodnino v teku kazenskega postopanja, le poslednjemu, bi bil gotovo mesto besede „sme“ rabil besede „mora“.

4. Tudi § 172. k. p. r., kateri velewa, tistega, ki je s kaznjivim djanjem na svoji pravici poškodovan, povprašati, ali pristopa kazenskej pravdi, ne krati tistemu, ki zasleduje odškodovanje storjene krivice, ne da bi se pridružil kazenskej pravdi, pravice, zahtevati izrek o odškodbi, ne oziraje se na druge pravice zasebnega udeleženca.

5. Ako se glavni razpravi odvzame javnost (§ 229. k. p. r.), in morajo vsi poslušalci odstopiti, se vendar tisti, ki so po kaznjivem djanji v svojih pravicah oškodovani, ne

smejo nikdar izločiti (§ 229. k. p. r.). Zasebni udeleženec pa sme zahtevati, da se trem osebam njegovega zaupanja pristop, oziroma prisotnost dovoli. Postava sama tedaj spoznava, da ima tudi zgolj poškodovanec vzrokov dovelj, tudi pri nejavnem postopanju prisoten biti in svoje pravice varovati, pravice, katere so v §§ 4. in 366. k. p. r. na tanko določene. Te pravice se tudi takrat prezirati ne smejo, če se poškodovanini poslužil važnejših, zasebnemu udeležencu naklonjenih pravic. Ravno ta stavek (§ 230. k. p. r.) nam pa kaže, da podaja zakon tudi pri nejavnih obravnavah zgolj poškodovanemu priliko, potezati se za svoje pravice pri razsojevanji o kaznjivem djanji, ker ni misliti, da bi mu bila dovoljena prisotnost pri razpravi le zarad tega, da zadostuje svoji radovednosti. Koristi poškodovanca, zarad katerih mu je pripuščena navzočnost pri obravnavi tudi takrat, če je izključena javnost, pa ne morejo druge biti, kakor zahteva, da se mu potom končne sodbe pripozna tudi odškodba.

6. Nadalje se v § 269. št. 5. k. p. r. določuje, da mora kazenska sodba izrekati razsod o zahtevani odškodbi sploh, ne da bi bil ta izrek omejen na slučaj, da je zahteval odškodbo zasebni udeleženec.

7. Kazenskopravdni red vporablja v XXI. poglavji, ki govori o razsodilih in naredbah sodišča z ozirom na zasebno-pravne zahtevke — in sicer v §§ 365. alin. 2., 366. alin. 1. in 2., 367. alin. 1., in 372., besedo „zasebni udeleženec“, v §§ 365. alin. 1. 366. alin. 2., 367. alin. 2., 368. in 369. alin. 1. in 2. pa besedo „poškodovani“, iz česar sledi, da postava sama, rabeča navedena izreka promiscue, ne ustanovlja nikakoršne razlike o osebnosti tistega, kateremu gre kazenskopravdnim potom odškodnina. Postava zavkazuje razsojevati o zahtevkih poškodovanca, bodi si da se je pridružil kazenskemu postopku, bodi si, da tega storil ni.

8. Konečno gotovo ne bi vgajalo načelu humanitete, ki vidno prevladuje v naredbah kazenskopravnega reda našega, posebno pa ne pojmu adhaesivnega postopanja, če bi bile vse pravne dobrote tistega odvisne od formalitete izrečenega pristopka. Krivično bi to bilo zlasti takrat, če je preiskovalni sodnik prezrl, opomniti poškodovanega v smislu

§§ 172. in 365. k. p. r., ali, če je še le glavna razprava omogočila poškodovanemu, ki se kazenskemu postopku pred začetkom razprave (§ 47.) ni pridružil, zahtevati na tanko določeno odškodnino contra quem vel quos.

Pisatelj tedaj misli, da vse praerogative § 47. k. p. r. in sled. služijo le zasebnemu udeležencu, da pa je v smislu § 366. ibid. prisoditi poškodovanemu odškodbo vsakokrat, kadar se nahajajo vsi podatki § 4. k. p. r., ne glede na to, ali se je kazenskopravdnemu postopku izrekoma pridružil, ali ne, kajti: suum cuique.

Pleško.

Pravniški razgovori.

II.

Ena najvažnejših nalog, katero je slovenskim pravnikom in z njimi „Slov. Pravnik-u“ rešiti, je: utemeljenje slovenske pravniške stilistike in terminologije.

Slovenci smo v tem oziru nekako svojeglavni. Vsakdo misli, da je njegova pisava najboljša in vsak kuje znanstvene izraze po svojej glavi. V tem je treba edinstosti in ubogljivosti. „Abecedarji“ so se dolgo pričkali o slovenski pisavi, in ker je bil konec tega peresnega boja vendar Slovencem ugoden in nam je utemeljil dovršeno in lepo domačo pisavo, tedaj se moramo tudi pravniki te domače pisave držati in slovenska pravna literatura se ne sme oddaljevati od te slovenske pisave, ako hočemo, da bodo nas Slovenci umeli.

Napačno je toraj načelo, po katerem se hoče vpeljati neka nova, ne slovenska, ne hrvaška, temveč iz narečja posameznih sodnih okrajev sestavljena pravniška pisava in terminologija. S tako pisavo ni vstreženo ne Slovencem, ne Hrvatom, ampak edino le posameznim okrajem dotičnega narečja; taka pisava pa tudi nikdar ne more doseči splošne veljave pri Slovencih, ker se ne opira na sploh priznani pismeni jezik Slovenski.

Tako pisati toraj slovenski pravniki ne smemo; držati se nam je edino le čistega, po vsem Slovenskem priznanega pismenega jezika. Kam bi prišli, ko bi vsak pravnik zavijal